

ՏԵՐ ԵՐ ՏԵՐԵՆ

ՅՈՒՂԱՆԵՐՍ ԵՄԻՆԱՅԻՐ

ԵՄԵԼԻՍԱՅԻՐ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԵՄԵԼԻՍԱՅԻՐ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԵՄԵԼԻՍԱՅԻՐ

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK",
GAIATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ. ԳՐԱԿԱՆ. ԳՐԱԿԱՆ.

10 ՓԱՐԱՅ

ԱՆԱՍՈՒՆԵՐՈՒ ՄՈՐԹՈՒԼԸ

Զուգեցերկայ դաշնակցային հան-
րապետութիւնը օգոստոս 8/20ի կի-
րակի օրը իր սահմանադրութեան
մէջ աւելցուց, ժողովրդական քը-
ւեարկութեամբ, յօդուած մը որ
ծանր հարուած մըն է Զուգեցերկա-
յին երեւ Վայքած իմաստութեան
համբաւին: Այդ նոր յօդուածին
տարածութեան համեմատ Զուգե-
ցերկայ ընդհանրապէս իրենց ու-
սանքը կողմը այսուհետեւ պիտի չը
մտնեն, ինչպէս ընել կը պատուի-
րէ իրենց կրօնը, այլ լաւտի հար-
ուածով պիտի սպաննեն զանոնք,
քրիստոնեաներու սովորութեան հա-
մեմատ: Եղծի ազատութեան սկզ-
բունքն է որ կը զոհուի անտանտի-
րութեան և ցաւ կ'աղղէ այդ սկզբ-
բունքին ամէն բարեկամներուն:
Խորայնի զաւակները բազմաթիւ
չեն Զուգեցերկայ մէջ եւ գրեթէ
չունին աչքի զարնող կացու-
թիւն մը: Ընդհանրապէս փոքրիկ
առեւտուր ընդունեն են, խելքերն
գլուխն են, խնայող, բարեխել մար-
դիկ որք կատարեալ ներշնչանքով
թեմա կ'ապրին միւս զուգեցերկա-
յին երեւ հետ որոնց կրնան օրինակ
ըլլալ ընտանեակութեան, հիւրա-
սիրութեան և քաղցրաբարոյութեան
մասին: Մեծ քաղաքներուն մէջ կը
գտնուին քանի մը հրեաներ որք
սեղանաւորական նշանաւոր հաստա-
տութեանց վարչներն են, և ծա-
նօթ են իրենց պատուաճանաչու-
թեամբ: Զուգեցերկայի հրեան ընդ-
հանրապէս համեմատ կացութեան մէջ
է: Քանի մը գեղերու բնակիչները
ստուար մեծամասնութեամբ հրեայ
են:

Ծնորհիւ իւրայեղացիներու բա-
րեհամբոյր բնաւորութեան և հա-
մեատ վիճակի Զուգեցերկայ մէջ հա-
կահեղական ո՛ր է տրամադրութիւն
չկար, բայց քանի մը զուգեցերկայ
կը վարակին դրացի ժողովուրդնե-
րու հակասեմական հիւանդութիւ-
նէն և ահա կը կարծեն որ հայրե-
նասիրական դարձ մը ըրած կ'ըլլան
եթէ պատերազմ հրատարակեն ի-
րենց հրեայ հայրենակիցներուն դէմ,
անասնասիրական պատրուակով մը:
Անասնասիրական պաշտպան Զուգեցեր-
կական ընկերութեան քանի մը ծիւ-
ղերը յաջողեցան Պերին և Արկիւի
կառավարութեանց միջոցաւ արգի-
լել այդ տեղերու հրեաներուն ի-
րենց ուսելիք կողմը չմտնել այլ
սպաննել լաւտի հարուածով: Հըր-
եաները յաջողեցան այս արգելքէն
և դիմեցին Դաշնակցային խորհուր-
դին որ երկար ընտելութենէ յետոյ
համապատասխան թէ արդարեւ միջի-
ռական օրէնքը հրեայ վրայ կրօնա-
կան պարտաւորութիւն կը դնէ մի-
թիւն և այնպէս ուսել անասունե-
րու Միանգամայն կարծես համադու-
ցաւ որ անասունները միթիւրով ըս-
պաննել լաւտի հարուածով սպան-
նելէն նուազ անգութ միջոց մըն է,
հետեւաբար հրամայեց որ հրեայնե-
րը իրենց կրօնական խղճին համե-
մատ սպաննեն անասունները:

Եւ ահա անասնասիրական ըն-
կերութիւնը հրապարակելու եւ
օգտուելով սահմանադրական տրա-
մադրութիւններէ յաջողեցաւ 83,129
ստորագրութեամբ խնդրագրով մը
առաջարկել Դաշնակցային խորհու-
րին որ ժողովրդական քուէարկու-
թեան ենթարկէ սահմանադրական
յօդուած մը որ արգելի կողմնու և
եղծերու միթիւրիւ: Հրեաները
յուզուեցան եւ պահանջեցին որ
զիրենք հանդարտ թողուն, քանի
որ զիտուները կը յայտարարեն թէ
եղծ ու կողմ արագ միթիւր լաւտով
մեռացնելէն աւելի չարարելի չէ:
Զուգեցերկայի սահմանադրու-
թիւնը կը պարունակէ յօդուած մը
որ կը տրամադրէ թէ 50,000 ստո-
րագրութեամբ առաջարկ մը երբեք
կայացաւ սահմանադրութեան մէջ
և և միթիւրութիւն մտցնելու, ժո-
ղովուրդը կը հրաւիրուի իր քուէ-
ով ընդունել կամ մերժել այդ ա-
ռաջարկը: Օգոստոս 8/20ին Զուգե-
ցերկայ իր քուէն տուաւ. մեծա-
մասնութիւնը 108,008 ի դէմ 183,000
ձայնով նպաստաւոր եղաւ անասնա-
սիրական ընկերութեան:

ՈՒՍՈՒՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԵՐՈՒՐ ԵՄԵԼԻՍԱՅԻՐ
Ուսուցչական ժողովին Բ. նիստը տե-
ղի ունեցաւ երկուշաբթի օր Դաւաթի
խորհրդարանին մէջ:
Ատենը բացուեցաւ ժամը 7 1/2-ին.
ներկայ էին 20 ուսուցչներ:
Պէրպէրեան էջ. ժողովին ներկայացուց
բանաձեւ մը իր եղանակացութիւն օրա-
կարգի Ա. խորհրդին:
Յաջորդեալ Միջոց էջ. բանաձեւին
ընթերցումէն յետոյ խօսեցաւ երաժշտու-
թեան կարեւորութեան վրայ իր զար-
գացուցիչ միջոց մը ֆիզիքական դաս-
տիարակութեան, եւ առաջարկեց մա-
նաւոր հոգսութեամբ սորվեցնել եկեղե-
ցական երաժշտութիւնը:
Թաթեւեան Ռեթեան էջ. բազմաթու-
թիւն մը ընկերով հին ու նոր վարժապետ-
ներուն միջեւ, օրինակներով շատաց հա-
տաւել թէ հինները աւելի զբոլալից
վարժանք մը ունէին իրենց սաներուն
նկատմամբ, աւելի անձնութեամբ
կ'աշխատէին անոնց բարիքին: Ի վերջոյ
յորդոյ կողմաց նորերուն որ հետեւող
ըլլան այս մասին իրենց նախորդներուն
օրինակին:
Ետոյ ուրիշներ թեր ու զէմ խօսք
առին բանաձեւին ինչ ինչ կետերուն վրայ.
հուսկ յետոյ Նիկոլեան էջ. ի առաջար-
կութեամբ յօդուած առ յօդուած քուէի
դրուեցաւ բանաձեւը եւ ընդունուեցաւ:
Ահաւարկ բանաձեւը.
« Ուսուցչական ժողովը, իր օրակա-
րի առաջին խնդրոյն վրայ, այն է.
« Դպրոցն ինչ պայմաններով կրնայ նպաս-
տել մանկան ֆիզիքական զարգացման »,
լսելով մէկ քանի առեւտրականներ եւ ֆի-
զիքական դաստիարակութեան անհրաժեշտ
պահանջմանց տեսակետով ի նկատ առ-

նելով մեր նախակրթարանաց վիճակը,
յանդեցաւ հետեւեալ եղանակացութեանը .
1. Մեր դպրոցներուն մէջ ֆիզիքական
դաստիարակութիւնը ամենէն աւելի ան-
խնայ մնացած կէտերէն մին է:
2. Տղայոց առողջութեան պահպանման
ու մարմնի զարգացման վրայ մասնա-
ւոր հոգսութեան պարտականութիւն
ստանձնող պաշտօնեայ կը պակտի, քանի
որ մեր կրթական պաշտօնեայ դեռ
միայն ուսմանց այս կամ այն ճիւղին դա-
սախոսողն են եւ ոչ բառին բուն նշանա-
կութեամբ պատրաստիչներ:
3. Պէտք է փութով ի գործ դնել դա-
սարանական բաժանման դրութիւնը եւ
մէն մի դասարանի համար կարգել դա-
ստիարակ-ուսուցիչներ, որք բաց ի տը-
ղոց խմացական ու բարոյական կրթու-
թեան, առանձինն նաեւ նոցա առողջու-
թեան ու ֆիզիքական կարողութեանց
պահպանման ու զարգացման խնամքը:
4. Դպրոցաց չէնքերն ընդհանրապէս
անհամաձայն են առողջապահական պայ-
մանաց, անբաւական են տղայոց թուոյն,
անմաքուր վիճակի մէջ կը պահուին:
5. Դրասեղանք ու նստարանք, թէ եւ
կան տեղեր ալ ուր անոնք ըտլուրին կը
պակտին, անյարմար են յաճախ աղայոց
հասակին, ու մարմնին առողջութեան
յնասող կերպով չիտուած անգործ են:
6. Փափաքելի է որ Կաթմ. Կանոնա-
դրով խտտացուած հրահանգը ի մասին
վարժարանական շինութեանց ու կահու-
ողւպանիկ պահանջմանց հրատարակուի
ի մօտոյ, եւ թաղական խորհուրդը եւ
հոգաբարձութիւնը փութան զպրոցաց
չէնքերն ու կահաւորումը համաձայնեցը-
նել անոր, եւ այնուհետեւ անոր տար-
մագրութիւնը ի նկատ առնուին զպրոցա-
կան նոր չէնքի մը շինութեան ու պատ-
րաստութեան առեւ, հրաժարելով ա-
ւանդական ծանօթ տիպէն որուն համե-
մատ չիտուած են մեր ամենէն նորակերտ
վարժարաններն ալ:
7. Ուսուցիչը եւ տեսուչը, լաւա-
գունին սպասելով, կրնան արդի պայմա-
նաց մէջ ալ ըստ կարի զոհանքով առողջ-
լապահութեան պահանջումները, եթէ
փութ տանին, ինչ որ դանց կ'առնուի
յաճախ, զպրոցաց սրահներուն ու դա-
սարանային մէջ օդին յաճախակի փոփոխ-
ման ու նորոգման (ամէն զառաւրջիցի
տղաքը պարտէջ հանելով կամ ձմեռը բա-
կը ինչեղելով եւ զուտ ու պատուհաններ
բանալով), նորայեւ եւ ճեմիչներու ստեղծ
մագրութեան ու հակամեծութեան:
8. Պարտէջ եւ բազմ անհրաժեշտ են
զպրոցաց եւ սակայն շատ տեղ կը պակ-
տին, կամ գտնուածներն ալ շատ անբա-
ւական են: Թող խորհուրդը եւ հոգա-
բարձութիւնը չեն կրնար աւելի օգտա-
կար բան մը ընել քան փութալ լրացնել
այս մեծ պէտքն ուր որ չէ զոհանքած
կամ շատ թերապէս միայն:
9. Պէտք է մեծ կարեւորութիւն տալ
խաղերու եւ մարմնակրթական շարժմանց
ու մարզանքի, ստիպել ամէն աշակերտ-
ներն ալ մասն թէ աղիկ, որ զբաւունեն,
խաղեն, վազեն: Մարմնամարզի համար
կարելի է շատանալ մէկ երկու պարզ ու
զիրարմիկ գործիքներով (արագակ, օղակ-
ներ, հաստատուն ու զուգահեռական
ձողեր), եւ անհրաժեշտ չէ անշուշտ մաս-
նագործ ուսուցիչ մը ունենալ տղայոց
մարմնամարզը ընել տալու համար: Նպա-
տակը թնդները մարզել ու զօրացնել է,
եւ ո՛ր եւ ուսուցիչ ընէ մը բարի կա-
մեղողութեամբ կարող է ուսնել եւ ու-
սուցանել մարմնամարզական պարզ կըր-
թութիւնները:
10. Դաս եւ դրասեղ, մտաւոր եւ
ֆիզիքական մարզանք պէտք է որ իրա-
րու յաջորդեն ու միմեանց փոխանակեն
ուսուցող ու անընդհատ յոգսութիւնը ա-
ռողջութեան յնասող մեծ պատճառ մը
ըլլալով:
Ապա անհրաժեշտ հարկ է որ կանո-
նաւոր դասավորութիւններ ըլլան 10-15 վայր-

կան, ինչ որ դեռ ընդհանրապէս ի գործ
չդրուի մեր վարժարանաց մէջ. աղայոց
հասակին համեմատ դասուց տեւողու-
թիւնը ընդհանրապէս 20 վայրկեանն ու մէկ
ժամուկ մէջ. եւ ցերեկուան հանգիստն
ինչի ճաշով հանգիստ գէթ 1 1/2 ժամ:
11. Պէտք է որ տղայք ամէն առաւօտ
զպրոց մտած առնեն իրենց կամ ու-
սուցչին կողմէն իրենց գլուխը, երեսին,
ձեռաց եւ զննանքներուն մագրութեան
մասին ընտելութեան ենթարկուին, եւ ան-
մագրուները եւս զրկուին, որպէս զի
պահանջեալ մագրութեամբ վերադառնա-
նալ:
12. Տղայոց փոքր հասակէ սկսեալ
պէտք է տալ առողջապահական խրատ-
ներ անհատական, զգեստաց, ընտ-
ելութեան, ջերմութեան, լուսաւորման
պայմաններուն եւ հիւանդութեանց պատ-
ճառներէ զգուշութեանց մասին, խօսակ-
ցութեանց եւ թերեւս մանջ միջոցաւ, եւ
զիչ մը աւելի յառաջացեալ հասակի մէջ՝
առողջապահութեան կանոնաւոր դաս մը
ընել անպատճառ:
13. Յիշիքական զարգացումը ներ-
փոխելով նաեւ մարմնական ճարտարու-
թեան ու զգայարանաց կարողութեան
զարգացում, առ այս բացի խաղերէն ու
մարմնամարզէն, ի կիր պէտք է առնու-
նալ անհատական պարապմունքները, արհեստա-
կան պարզ գործեաց գործածութիւնը, ա-
ռարկայից վրայ տեսնելու, դիտելու,
զննելու, չօլալու, կոտորու, չափելու,
լսելու, հասն համ նայելու եւ զանա-
զան զգացողութիւններ իրարու հետ բաղ-
դաբելու եւ անոնց նմանութիւններ ու
տարբերութիւնները գտնելու, վերապէս
գծագրելու եւ երգելու վարժութիւնները:
14. Թող խորհուրդը եւ Հոգաբար-
ձութիւնը վարկեան մը իսկ պէտք չէ
ուշանան իրենց խնամոց տակ եղած վար-
ժարանաց համար այնքան բոխիկ մը ընտ-
րութիւններ ընելու, որ ամէն շաբաթ վար-
ժարանաց առողջապահական վիճակը ջրն-
նէ եւ հարկ եղած ընդհանուր պատուէր-
ներն ու մօտեւոր հրահանգները տալ
աշակերտաց առողջութեան մասին, որ-
պէս կը տրամադրէ կազմական կանոնա-
դիրը »

Յետոյ ժողովը անցաւ Օրակարգի երկ-
րորդ խնդրին որուն վրայ հետզհետէ բա-
նախօսեցին Յաջորդ Միջոցն եւ Միջոց
Գաւառեան Էջներէն:

ՄԱՍՈՒԼԸ

Անցեալ օր, շատ պարզ դէպք մը ին-
ժի տխուր խորհրդածութիւններ ընել
տեսաւ:
Հայրենի Նոր բերել տուած քաղա-
քացեալները մասնաւոր խմբագրաւ բա-
կեն վերի յարկի հանելու համար քանի
կենի հայ ընտանիքները չորս ժամ շա-
բաշար աշխատեցան տաւոց յաջողելու:
Պէտք էր նախ մեքենային ամենէն
խոշոր մասը, կապարատեմա անագին
երկաթէ թաղանթաւ մը, վեր հանել նեղ
ու դարձուածաւոր սանդուղէ մը: Եւ այդ
հազար օխայէ աւելի կշռող վիթխարի
մարմինը այդ նեղակուսեղ եղբւր մը բարձ-
րայնէ գործիք բերած էին, ոչ իսկ լը-
ծակի ձեւով բան մը, ոչ իսկ չուանի
կտոր մը, ոչինչ:
Այդ միասնական կը կարծէին իրենց
քաղաքուն միջոց բազմակերպով այդ մե-
տաղէ հսկան զսպել:
Իրաւ է որ միթը կը յաղթէ մետաղին
բայց այն ատեն երբ խելը օգնութեան
կը հասնի:
Հիւսիսի Բաւոյ-Միւն-Միւնէյ վէպին մէջ,
մարտանաւի մը վրայ, տեղէն խախտած
եւ նաւուն վրայ առդին անդին թաւա-

լող թնդանով մը եւ զայն կեցնելու հա-
մար ճիգ թափող մարդու մը պայքարը
նկարագրուած է, բայց այդ մարդը ձեռքը
երկաթէ ձող մը եւ հաստ չուան մը ըն-
նած է, եւ անհուն հնարագործութեամբ
մըն է որ կը յաջողի կասեցնել շղթայա-
ղերծ հրէշին ընթացքը:
Մեր քսան մարդուկները փական եր-
կաթի կոյտին ու սկսան իրենց միասնա-
բար պրկել, երկաթէ կոյտը միջեւ սան-
դուղին օտըր դնաց:
Միասնականները շարունակեցին իրենց
անհեղին ճիգը, եւ երկաթէ կոյտը մտաւ
սանդուղին մէջ, Ուրախ ատեն որ հորի-
նական գծի վրայ բազմակերպ մետաղը
կը մղէին, մետաղը կը հնարանդէր. բայց
երբ ուղղակի մօտեցող շղթաներէն մը
ուղեղին մղել զայն, մետաղը ըմբոստ-
ցաւ:
Եւ այն ատեն, աշխարհի նկարագրան
արշափ տաժանելի տեսարան մը գծուե-
ցաւ. նեղ սանդուղ մը իր բարակ երկա-
թէ բարաբարեղով, մետաղէ մեծ կաս-
կարան, շղթայի երկեցած՝ սանդուղին
ստորմասներուն վրայ, եւ քսան մարդ,
վերին, վարին, ըմբռնել, եղբրներուն,
ծայրերուն, մէկի պոսիկ զառապահուն-
րուն կառնած, փաթթուած, սեւ ուղիղ
գծերու կանոնաւոր շարքին շուրջ մար-
միններու աշխարհի շաղապաւած մը
ձեւացնելով՝ որպէս Ռիպլեյի Խաւն էջ-
ին մէջ միայն տեսած եմ, ամենէն այ-
լազան ձեւերով ծովային, զաւարտած,
պրկուած մարմիններու, որք կը մղեն կամ
կը ջաշեն կամ կը բռնեն, բազուկի, քը-
րուներ, զիտու անընդհատ շարժումներով:
Բայց մետաղը կը լամպէր, իր ա-
շուշտ նիւթի բերտ ուժին տակ ընկնելով
բոլոր այդ զուր ճիգերը:
Պէտք եղաւ որ խմբագրիները մէջ
մտնեն, չուան, փայտէ (ծակին) բերել
տան: Բայց հիմա ալ ուրիշ պատճառ-
թիւն. բնական ընտանիքներուն մէջ երկու
հոգի իսկ համախոս չեն իրենց ընկերին վրայ-
առնել: Երկաթէ զանգուածը հաղի կը
բարձրանայ քիչ մը, ու վիճակէն օգուտ
բաղելով, նորէն կը սահի վար, իր էջ-
քին տակ քանի մը հոգի ջախջախել ըս-
պանալով: Գրտիները երեսներ հեղեղե-
լով, մարդիկ կը շարունակեն պոստալ,
ամենքն ալ խորհուրդ տալով, անհեղ-
գուն մը գտնուի մը մէջ, որ հուսկ ապա
իրարու ուղղուած նախադրանքներով եւ
հայտնութիւններով կ'աւարտեն: Բոլոր
այս աղմուկին մէջէն, սոսկալի ճիգերէ
յետոյ, զանգուածը կ'ընկէ միջեւ սան-
դուղին կէտը, բայց անկից վեր անկա-
րելի կ'ըլլայ բարձրանել: Ամենքը կը
կնան, թեւերը անշարժ իր հասած տեղը
շնայալով ընել մեքենան, սրունքները
ամուր՝ աստիճաններուն փակած, ու բե-
րանքները միշտ շարունակելով խօսել, պո-
սալ ու հայտնել:
Այսպէս, չորս ժամ: Միջեւ որ, յաւ-
տանտած, թերթին տնօրէնը կը համայն
որ վար ինչեղեն: Եւ այդպիսի անօգուտ
համարներէ յետոյ, մեքենան նորէն կ'ըջ-
նէ վար, բաւել պատկերով:
* * *
Այս գէպէն ինչ բարոյական կարե-
ւոր է հանել: Այն շատ յստակ բարոյա-
կան թէ այս աշխարհի մէջ խելք ու-
նենալ մեծ բան է, եւ թէ անոնց ա-
նոր մարդը երկաթէն շատ վար է. թէ,
գործը նիւթական ըլլալ կամ բարոյական,
խնդրել մեքենայ մը վեր հանել ըլլալ
կամ կրթական գործերը մաքրել, օրինա-
կի համար, միշտ պէտք է որ աշխատող-
ները պէտք եղած իմացականութիւնն ու
պատրաստութիւնն ունենան աշխատու-
թեան համար:
2.

Դիմե, Պատրիարքա, եւան ապաւորանի

(Temporary)

(T = 1000 - 1000)